

Document aprovat per la Junta Directiva d'ACRA en data 16 de novembre 2010

El passat 5 d'octubre de 2010, el President del Govern de la Generalitat de Catalunya va dissoldre el Parlament, posant així punt i final a la VIII legislatura.

Arribats a aquest punt, és el moment per ACRA de fer un balanç de l'acció del Govern des del punt de vista de les polítiques socials i, més en concret, de l'actuació del Departament d'Acció Social i Ciutadania envers el sector de la dependència a Catalunya.

A continuació repassem les fites més importants d'aquest període:

La Llei de la Dependència i la Llei de Serveis Socials

La legislatura ha vingut marcada pel desplegament de la Llei 39/2006 de Promoció de l'Autonomia Personal i d'Atenció a les persones en situació de Dependència (LAPAD), que va aixecar moltes expectatives però que ja podem dir que no només no ha assolit els objectius previstos inicialment sinó que ha perjudicat al sector.

L'aprovació de la Llei de Serveis Socials catalana tampoc no ha ajudat a superar els problemes de l'aplicació d'una LAPAD que, a hores d'ara, continua plantejant nombrosos dubtes pel que fa a la dotació econòmica pressupostària, la suficiència dels ajuts, els sistemes d'acreditació dels centres, l'execució de les prestacions econòmiques vinculades a serveis, l'eficiència en la tramitació dels expedients, la revisió dels nivells de dependència i l'autonomia de l'usuari per escollir centre.

Per altra banda, la prioritat a les prestacions econòmiques per cuidadors informals no professionals ha mantingut els elevats índex d'economia submergida del sector, ha impedit la creació de nous llocs de treballs d'atenció domiciliària professional i ha fet augmentar el nombre de places desocupades als serveis assistencials.

Tarifes i model de qualitat

Que les tarifes públiques pels serveis assistencials que es presten en els centres residencials i d'atenció diürna de gent gran a Catalunya estan desfasades i són deficitàries és un fet conegut per la pròpia Administració, que en un acte celebrat el 29 d'abril de 2009 a l'auditori de La Pedrera de Barcelona va anunciar, mitjançant la Directora General de l'ICASS, que es volia assolir un increment del 16% en el bienni 2009-2010, fins arribar a un preu per plaça de 2.100€.

Al final de la legislatura, l'increment anunciat per l'any 2010, pendent de publicació a la cartera de serveis, és del 0,8%. El preu per plaça de residència assistida (Grau III) és avui de 1.869,41€/mes.

L'aposta per assolir un increment estable de tarifes havia d'anar ineludiblement unida al desenvolupament d'un model de qualitat, en el que, malgrat les dificultats, el sector ha fet indiscutibles avenços els últims anys.

L'any 2006, amb la signatura del protocol d'acords 2006/2007, el Departament i els sindicats majoritaris van vincular l'aplicació de l'increment de tarifa a l'apropament de la negociació col·lectiva a Catalunya, amb la finalitat de crear el primer Conveni català del sector.

Entenent que les condicions laborals i socials dels treballadors dels serveis socials contribueixen a definir la qualitat en aquest àmbit, i valorant positivament que per primera vegada l'Administració reconeixia els costos i el dèficit estructural del sector, la patronal va assumir plenament aquesta exigència i al juliol de 2007 es va constituir la comissió negociadora de l'esmentat Conveni, formada per les organitzacions empresarials ACRA, CECAD i UCH, i per les organitzacions sindicals UGT i CC.OO.

Després de moltes i dures negociacions, les organitzacions empresarials van fer una oferta, al mes d'octubre de 2008, que implicava un increment acumulat dels salaris del 33,14%, i aconseguia una reivindicació històrica dels sindicats de situar els salaris de totes les categories per sobre de 1.000,00 Euros mensuals.

A banda de l'increment de les tarifes en un 16% (un 8% al 2009 i un 8% al 2010), l'Administració va assumir altres compromisos, com ara la liberalització dels contractes privats, i l'aplicació estricta de la clàusula de compensació i absorció per aquells centres que estaven abonant retribucions per sobre del Conveni.

No obstant, els sindicats van rebutjar l'oferta. La no signatura del Conveni català va impedir aleshores la millora de les condicions laborals dels treballadors i va empobrir el sector en més de 30 milions d'euros.

Aquest rebuig va significar la paràlització pràctica de la negociació durant molts mesos, fins que aquesta es va reprendre novament a finals de l'exercici 2009. Durant l'any 2009 les tarifes públiques es van incrementar un 2,5%, per sota de l'increment salarial previst al conveni estatal (2,8%, més l'increment del plus festiu, que situen el cost real amb un increment del 3,5% aproximadament), amb la qual cosa es va incrementar el dèficit del sector.

Però a aquelles alçades, l'Administració, a través de la Direcció General de l'ICASS, es va desdir del seu compromís inicial i l'increment del 16% en dos anys es va convertir aleshores en la promesa d'un 3,8% per l'any 2010, amb uns bonus addicionals del 2% i del 3% per aquells centres que assolissin determinats nivells de qualitat assistencial.

Al principi del 2010, es va fer una segona oferta empresarial als sindicats que, en termes generals, implicava uns increments salarials equivalents entre una o dues pagues extres, a les quals no els seria d'aplicació la clàusula de compensació i absorció (una altra de les reivindicacions sindicals històriques), a banda dels increments pactats al Conveni Marc Estatal, millorats en l'apartat dels treball en festius i diumenges.

Aquesta nova oferta, que per al conjunt dels treballadors d'aquells centres que assolissin la totalitat dels bonus significava uns ingressos d'1.200.000 euros anuals, també va ser rebutjada. L'increment promès de tarifes del 3,8% no es va complir.

Finalment, l'increment de tarifes dels anys 2009-2010 ha estat del 3,3%. Conseqüència d'aquests fets és que a hores d'ara no tenim Conveni a Catalunya, ni tampoc tenim els compromesos increments de tarifes, ni altres millores que anaven associades al Document marc per la qualitat assistencial en els centres residencials i d'atenció diürna per a gent gran per al 2010 (admetre la facturació de serveis hotelers, permetre als usuaris rebre una prestació econòmica vinculada al servei en centres privats, garantir l'ocupació i el pagament de les places concertades,...).

Pel camí, doncs, s'han perdut quatre anys molt importants. En la recta final del mandat del Govern, el Departament d'Acció Social i Ciutadania ha anunciat públicament un curiós increment addicional de les tarifes del 3,2% per l'any 2010 (clarament insuficient i desincentivador de la qualitat assistencial), només per aquells centres concertats (que representen un 10% de les places residencials contractades) que compleixin una sèrie de nombrosos indicadors i, a més apliquin determinades condicions laborals als seus treballadors. A banda de la manca de concreció de l'aplicació d'aquesta mesura, i de les dificultats del seu assoliment i comprovació, des d'ACRA ha estat valorada com una clara i improcedent ingerència de l'Administració en l'àmbit de la negociació col·lectiva.

Pel que fa a les tarifes de centre de dia, ACRA ha denunciat que els 2,80€/hora de tarifa pública vigent (28,06€ per estada) són clarament insuficients. La vinculació de l'increment de tarifes pels centres d'acolliment diürn anunciat per l'ICASS (d'un 12% en centres autònoms o d'un 4% en centres incorporats a residències) a l'aplicació d'un nou model de centre

comportarà una disminució del resultat d'explotació dels centres (avui ja deficitari), atès que aquest nou model, en els termes en que actualment es planteja, comporta un augment dels costos (més treballadors i més hores).

Una menció a part mereix la situació de les entitats que gestionen centres públics. Malgrat els seus costos d'explotació (especialment pel que fa a les condicions laborals que han d'aplicar) són els mateixos que els de la resta del sector, les tarifes que perceben de l'Administració no han tingut cap increment l'any 2010.

Pel que fa a les condicions de pagament, els endarreriments en els pagaments de les tarifes dels centres de dia i d'alguns centres concertats situen aquests centres en una situació financera insostenible. L'ICASS ha de complir, per a tots els centres, els terminis de pagament en els termes establerts a la Llei 30/2007, de contractes del sector públic. A aquests efectes, resulta urgent disposar d'un calendari i un sistema de pagaments que s'ajusti a l'establert legalment.

Procés de concertació de places

En els darrers anys, l'Administració ha incomplert sistemàticament els anuncis de publicació de nous decrets d'acreditació de centres. Des de 2008 no s'ha publicat cap decret d'acreditació. A hores d'ara, sembla que la política del Departament tendeix a consolidar una xarxa d'establiments concertats, mitjançant la "conversió" de les places col·laboradores que compleixin determinades condicions. No obstant això, el marc de concertació continua essent inestable i poc garantista pels centres, les tarifes no cobreixen els costos, es produeixen endarreriments en els pagaments i no es garanteix l'ocupació o el pagament de totes les places concertades. En els darrers moments de la legislatura, el procés de concertació s'està duent a terme d'una manera precipitada i amb un abús dels procediments negociats sense publicitat.

Per altra banda, l'adjudicació de contractes públics als nombrosos consorcis que s'han constituït els darrers anys, incomplint la planificació territorial, està atemptant contra la igualtat d'oportunitats i, per tant, perjudicant greument iniciatives privades que en el seu moment van realitzar les seves inversions tenint en compte l'existència d'una determinada demanda en aquell territori.

Certament, el balanç dels darrers quatre anys és descoratjador. I no totes les decepcions troben la seva justificació en la profunda crisi econòmica que va esclatar al 2008 i ha acabat afectant els recursos públics. Precisament els ingressos del sector social no van ser objecte de retallades per decret, a

diferència del sector sanitari o l'educació. Això és una prova del baix nivell d'ingressos d'aquest sector, que no hagués resistit una retallada equiparable a les que han sofert altres serveis públics. Especialment durant els darrers dos anys, ACRA ha reivindicat sense èxit millores del model de serveis assistencials que, sense significar més cost econòmic per l'Administració, poden ajudar a moltes empreses a resistir la crisi.

Més enllà de constatar la pèrdua d'una gran oportunitat de dimensionar el sector per afrontar els reptes que vindran, aquest document pretén també enviar un missatge al nou Govern, sigui quin sigui el seu color, que es formi a partir del resultat de les eleccions del 28 de novembre.

La visió i el posicionament d'ACRA respecte de quin hauria de ser el model del sistema d'atenció a la dependència es va fer pública en un document de juliol de 2008, que més de dos anys després és més vigent que mai, i que resumim en els següents punts:

1. Model mixte “public i privat”

ACRA aposta per un sistema d'atenció a la dependència a Catalunya basat en la complementació del paper de l'Administració (compradora de serveis) i dels proveïdors especialitzats (agents privats prestadors de serveis de qualitat).

L'Administració, doncs, ha de garantir l'exercici dels drets dels ciutadans, assegurant l'existència, la prestació i el control del serveis. Per això l'Administració ha de planificar, decidir i controlar l'oferta tenint en compte la demanda i la necessitat de les persones que requereixen dels serveis.

Els agents privats han de complir les condicions que marca l'Administració competent i que son garantia d'equitat per a tots els ciutadans, però també han de poder oferir, complementàriament, allò que ells i els seus clients considerin oportú per la millora i optimització dels serveis que presten.

2. Flexibilitat de la relació entre els agents i els usuaris

El sistema ha d'establir quins han de ser els serveis a prestar. Però aquest espai comú, regulat per condicions clares i concises, fixades per l'Administració que en controla el seu desenvolupament, ha de poder ser complementat pel que cada proveïdor, voluntàriament, decideixi incloure per fer més especialitzada i diferenciada la seva oferta de serveis.

El desplegament del sistema, doncs, s'ha de basar en la llibertat d'elecció de les persones que hi accedeixen. En tant que clients dels serveis que aquest ofereix, han de poder triar allò que més s'adapti a les seves

necessitats i voluntats i han de tenir autonomia per escollir el proveïdor que més els convingui i més confiança els generi.

3. Coordinació amb els serveis d'atenció a la salut

Al nostre país, l'atenció social i l'atenció a la salut provenen de dos sistemes diferenciats: el sistema de serveis socials i el sistema sanitari. I avui es donen clares dificultats en la coordinació entre tots dos. Els serveis residencials haurien de garantir l'accés a l'atenció de la salut, fet que només és possible o bé desplaçant els recursos sanitaris de la xarxa pública al centre, o bé assumint, des del sistema de salut, el cost que aquesta funció que exerceixen els professionals sanitaris ocasiona al centre en qüestió.

4. Costos i tarifes

El sistema de tarifes que s'estableixi per a la compra de serveis per part de l'Administració ha de reconèixer el cost real del servei que es presta, i que està compostat per tres dimensions: l'atenció sanitària, l'assistencial i l'hotelera. L'Administració ha d'establir les seves tarifes per a la compra dels serveis respectant aquests tres elements de cost en les condicions que s'estableixin, assumint la revisió anual de les tarifes pactades, a partir de l'evolució real dels costos de producció dels serveis, que sovint van més enllà de la simple aplicació incremental del valor de l'IPC.

Abordar un diàleg profund i seriós sobre quin ha de ser el model del sistema d'atenció a les persones amb dependència a Catalunya és un deure inajornable si volem evitar la desaparició d'un sector econòmic que fins fa poc temps era considerat emergent. Una tasca que tots haurem d'afrontar des del primer dia amb forces i entusiasme renovats, superant els desencontres i mirant de recuperar els anys perduts, perquè així ho exigeix la nostra responsabilitat.

Barcelona, 16 de novembre de 2010